

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ‘ การศึกษากระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา ’ เป็นการวิจัยเพื่อศึกษากระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา ด่านเกวียน ในด้านต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการผลิต
2. วัตถุประสงค์
3. ขั้นตอนการผลิต
4. รูปแบบและรูปทรง

มีการดำเนินการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับ กระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ใช้เป็นแนวทางในการวิจัย จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลสรุปความได้ว่า เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน เป็นงานหัตถกรรมท้องถิ่นที่สำคัญของจังหวัดนครราชสีมา ที่มีวัตถุประสงค์ท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบสำคัญ มีการทำมานานและถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง โดยได้รับการพัฒนารูปแบบของเครื่องปั้นดินเผาให้เป็นที่นิยม และแสดงให้เห็นความสำคัญของคุณสมบัติพิเศษของดินในท้องถิ่น จึงเป็นความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่นำดินซึ่งเป็นวัตถุดิบในท้องถิ่นตามธรรมชาติ มาสร้างเป็นเครื่องปั้นดินเผาตามวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นและได้รับการพัฒนางานให้เหมาะสมกับปัจจุบัน จึงทำให้เกิดกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนประกอบด้วย

- (1) วัตถุประสงค์ของการผลิต
- (2) วัตถุประสงค์
- (3) ขั้นตอนการผลิต
- (4) รูปแบบและรูปทรง

2. รวบรวมข้อมูลแหล่งที่ทำการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใช้ในการทำการวิจัยตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

การศึกษากระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

- 2.1 วัตถุประสงค์ของการผลิต ซึ่งเป็นการผลิตเพื่อเป็นรายได้จึงต้องผลิต

ตามความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษาถึงวัตถุประสงค์ของการผลิตที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้บริโภคว่า ในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียนนั้น มีวัตถุประสงค์ของการผลิตในด้านใดบ้าง

2.2 วัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบว่าในกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียนนั้นมีวัตถุประสงค์อะไรบ้างและใช้ทำอะไร ในการวิจัยครั้งนี้จึงต้องศึกษาถึงวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียนและวัตถุประสงค์ที่เป็นทั้งวัตถุประสงค์ในท้องถิ่นและวัตถุประสงค์อื่น ๆ ที่นำมาใช้ทำตัวงาน([Body] ได้แก่ดินและอื่น ๆ

2.3 ขั้นตอนการผลิต ในการศึกษากระบวนการทำเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียนนั้น เพื่อให้ทราบถึงขั้นตอนการผลิตหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียน จึงต้องศึกษาขั้นตอนดังต่อไปนี้ การเตรียมดิน การขึ้นรูป การเผา

2.4 รูปแบบและรูปทรง ในการวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษารูปแบบและรูปทรงในการทำเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียน ที่แบ่งเป็นประเภทตามลักษณะการใช้สอยได้แก่ ประเภทเครื่องใช้เป็นเครื่องใช้ในครัวเรือนและเครื่องใช้อื่น ๆ และประเภทตกแต่งเป็นเครื่องประดับตกแต่งสถาปัตยกรรม เครื่องประดับตกแต่งร่างกาย

3. เครื่องมือที่ทำการวิจัย ประกอบด้วย

3.1 แบบบันทึกสนาม[field note] ประกอบด้วย แบบสำรวจที่ใช้ในการสำรวจและแบบสังเกตที่ใช้ในการจดบันทึกข้อมูลจากการสังเกตแต่ละครั้ง เป็นการจดบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ตามความเป็นจริง โดยบรรยายถึงสภาพแวดล้อม สถานที่บุคคลและเหตุการณ์ในการปฏิบัติการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเนื่องจากเป็นการศึกษากระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาเป็นข้อมูลที่ต่อเนื่องจึงต้องใช้การบันทึกโดยใช้เครื่องบันทึกภาพวีดิทัศน์ โดยบันทึกกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษิตามกระบวนการทำเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียนในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ก. การเตรียมดิน

ข. การขึ้นรูป

ค. การเผา

3.2 แบบสัมภาษณ์[interview guide] สร้างแบบสัมภาษณ์ขึ้นตามแนวทางโดยการขยายจากวัตถุประสงค์ในการวิจัย โครงสร้างแบบสัมภาษณ์ได้แบ่งออกได้ดังนี้

3.2.1 แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้สร้างงาน โดยโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ที่มีคำถามทั้งแบบปลายปิด[fixed alternative] และปลายเปิด[open ended] ที่ออกแบบตามแนวความคิดที่เป็นขั้นตอนและกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียนที่ผู้สร้างงานใช้สร้างงานของตนที่ตรงตามจุดประสงค์ของการวิจัย ได้แก่

- (1) วัตถุประสงค์ของการผลิต
- (2) วัตถุประสงค์
- (3) ขั้นตอนการผลิต
- (4) รูปแบบและรูปทรง

ดังนั้นในการศึกษาค้นคว้าวิจัยจึงสร้างแบบสัมภาษณ์ตามแนวความคิดดังต่อไปนี้

- (1) วัตถุประสงค์ของการผลิตหมายถึง วัตถุประสงค์ที่เป็นการผลิตเพื่อทำการประกอบอาชีพ ที่จุดประสงค์ในการสร้างงานเป็นไปตามรูปแบบการใช้งาน
- (2) วัตถุประสงค์ หมายถึง วัตถุประสงค์และวัตถุประสงค์ต่าง ๆ รวมถึงเครื่องมือที่ผู้สร้างงานใช้ในการสร้างงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด้านเกวียน
- (3) ขั้นตอนการผลิต หมายถึง ขั้นตอนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา ด้านเกวียนรวมทั้งเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่ผู้สร้างงานใช้ในการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา ด้านเกวียนตามขั้นตอนต่อไปนี้

- ก. การเตรียมดิน
- ข. การขึ้นรูป
- ค. การเผา

(4) รูปแบบและรูปทรง ในการวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษารูปแบบและรูปทรงในการทำเครื่องปั้นดินเผา ด้านเกวียน ที่แบ่งเป็นประเภทตามลักษณะการใช้สอยได้แก่ ประเภทเครื่องใช้ เป็นเครื่องใช้ในครัวเรือนและเครื่องใช้อื่น ๆ และประเภทตกแต่งเป็นเครื่องประดับตกแต่งสถาปัตยกรรม เครื่องประดับตกแต่งร่างกาย

3.2.2 แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้รอบรู้ โดยโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ออกแบบตามแนวความคิดที่เป็นการรับรู้และการแสดงความคิดเห็นในกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา ด้านเกวียน ตามจุดประสงค์การวิจัย

(1) วัตถุประสงค์ของการผลิต หมายถึงวัตถุประสงค์ในการผลิตของช่างหรือผู้สร้างงานมีวัตถุประสงค์ในการสร้างงานนั้น ๆ ที่เป็นไปตามการรับรู้และการแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้รอบรู้

(2) วัตถุประสงค์ หมายถึงวัตถุประสงค์ที่ผู้สร้างงานใช้ในการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา ด้านเกวียน ตามการรับรู้และการแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้รอบรู้

(3) ขั้นตอนการผลิต หมายถึงขั้นตอนการทำงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา ด้านเกวียนรวมทั้งเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ที่กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้รอบรู้รับรู้และแสดงความคิดเห็นตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ก. การเตรียมดิน

ข. การขึ้นรูป

ค. การเผา

(4) รูปแบบและรูปทรง ในการวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษารูปแบบและรูปทรงในการทำเครื่องปั้นดินเผาต้านเกวียนที่แบ่งเป็นประเภทตามลักษณะการใช้สอยได้แก่ประเภทเครื่องใช้ เป็นเครื่องใช้ในครัวเรือนและเครื่องใช้อื่นๆ ประเภทตกแต่งเป็นเครื่องประดับตกแต่งสถาปัตยกรรมเครื่องประดับตกแต่งร่างกาย

โครงสร้างของแบบสัมภาษณ์มีคำถามทั้งแบบตายตัว[Fixed alternative] และคำถามแบบปลายเปิด[Open end]

3.3 กล้องถ่ายภาพเลนส์เดี่ยว[Single Len camera] พร้อมอุปกรณ์โดยการถ่ายภาพโปสเตอร์[Color print film]

3.4 เครื่องบันทึกภาพวีดิทัศน์[V.D.O. camera record] และแถบบันทึกภาพ[VHS tape] เพื่อใช้ในการบันทึกภาพเหตุการณ์ที่ต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นการศึกษากระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาต้านเกวียนที่มีข้อมูลเป็นข้อมูลต่อเนื่องจึงใช้การบันทึกเป็นภาพยนตร์

4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1.1 กำหนดจุดประสงค์ในการสร้างเครื่องมือ

(1) แบบบันทึกสนามสร้างตามแบบการบันทึกของ งามพิศ สัตย์สงวน (2536) เป็นการบันทึกแบบมีโครงสร้าง[structure observation] ในส่วนที่เป็นแบบสำรวจและสังเกตทั่วไปเกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย ทั่วไปและส่วนกระบวนการ

(2) แบบสัมภาษณ์ สร้างตามแบบการสร้างเครื่องมือ ของ งามพิศ สัตย์สงวน(2536) เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

เมื่อสร้างเครื่องมือ แบบบันทึกสนาม แบบสำรวจ แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำแล้วนำไปทดลองใช้กับตัวอย่างบางส่วนในพื้นที่ทำการวิจัยจากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยตรวจสอบเพื่อให้เหมาะสมและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เกณฑ์การพิจารณาผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ(Experts)โดยกำหนดให้เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและประสบการณ์ดังนี้

(1) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาต้านเกวียน

รองศาสตราจารย์ ดร. วิโรฒ ศรีสุโร

อาจารย์ประจำภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 เพื่อทำการพิจารณาเครื่องมือในส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำ
 หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ในส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ วัตถุประสงค์, ขั้นตอนวิธี
 การผลิต รูปแบบและรูปทรง

- (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน
 นายพิศ ป้อมสินทรัพย์

ผู้สร้างผลงานทางวัฒนธรรมแห่งชาติสาขาศิลปกรรม ปี พ.ศ.2532 และ
 อดีตอาจารย์ประจำแผนกวิชาศิลปกรรม วิทยาลัยเทคโนโลยี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 เพื่อทำการพิจารณาเครื่องมือในส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำ
 หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ในส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ วัตถุประสงค์ของการ
 ผลิต วัตถุประสงค์ ขั้นตอนวิธีการผลิต รูปแบบและรูปทรง

- (3) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาวิชาเครื่องปั้นดินเผา
 นายสันติภาพ พันธุ์ชนะ

ศึกษานิเทศก์ 6 ศึกษานิเทศก์เขตการศึกษา 11

มีประสบการณ์การสอน วิชาเครื่องปั้นดินเผา

เพื่อทำการพิจารณาเครื่องมือในส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำ
 หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ในส่วนการสัมภาษณ์ในการให้ข้อมูลและแสดงความ
 คิดเห็น ในกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้
 รอบรู้

เมื่อสร้างเครื่องมือ แบบบันทึกสนาม แบบสำรวจ แบบสังเกตและแบบ
 สัมภาษณ์ มีโครงสร้างของแบบตายตัว[Fixed alternative] และแบบปลายเปิด[Open end]
 มีโครงสร้าง [structure observation] เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย ทั่วไปและส่วนกระบวนการ
 การทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

5. ประชากร ประชากรที่ทำการศึกษารั้งนี้ เป็นชาวบ้านผู้ประกอบอาชีพทำหัตถ
 กรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา ที่มีการทำในครัวเรือน ซึ่งการทำ
 หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนด่านเกวียน ประกอบด้วยหมู่บ้าน 7 หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่บ้าน	หมู่	ประชากร	ครัวเรือน	ครัวเรือนที่ทำเครื่องปั้นดินเผา	จำนวนเตาเผา
บ้านด่านเกวียน	1	1391	214	60	21
บ้านด่านเกวียน	2	1073	283	7	7
บ้านป่าบง	3	689	147	12	13
บ้านโนนม่วง	4	335	67	8	1
บ้านด่านชัย	7	588	102	50	19
บ้านใหม่หนองขาม	8	598	107	6	6
บ้านหนองสายธาร	10	350	71	2	2

(1) บ้านด่านเกวียนหมู่ 1,2 มีนายเต็ม บวชกระโทก อายุ 52 ปี อยู่บ้านเลขที่ 74 หมู่ 2 ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัยเป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้าน,

(2) บ้านป่าบง หมู่ 3 นายอยู่ สติรอนันต์ อายุ 59 ปี อยู่บ้านเลขที่ 87 หมู่ 3 ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัยเป็นผู้ใหญ่บ้าน,

(3) บ้านโนนม่วง หมู่ 4 นายเทียน ปิงกระโทก อายุ 54 ปี อยู่บ้านเลขที่ 30 หมู่ 4 ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัยเป็นผู้ใหญ่บ้าน,

(4) บ้านด่านชัย หมู่ 7 มีนายสุรศักดิ์ บ่อยกระโทก อายุ 54 ปีอยู่บ้าน เลขที่ 4 หมู่ 7 ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัยเป็นผู้ใหญ่บ้าน,

(5) บ้านใหม่หนองขาม หมู่ 8 มีนายบุญส่ง อยู่ทะเล อายุ 54 ปี อยู่บ้านเลขที่ 139 หมู่ 8 ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย เป็นผู้ใหญ่บ้าน

(6) บ้านหนองสายธารหมู่ 10 มีนายสมศักดิ์ ปักษา อายุ 48 ปี อยู่บ้านเลขที่ 10 หมู่ 10 ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย เป็นผู้ใหญ่บ้าน

จากการสำรวจพบกลุ่มผู้สร้างงานมีจำนวนดังต่อไปนี้

ที่	กลุ่มผู้สร้างงาน	จำนวน
1	ผู้ประกอบการการผลิตรายใหญ่	8
2	ผู้ประกอบการการผลิตรายย่อย	145
3	ผู้สร้างงานฝีมือรับจ้าง	400
4	ผู้สร้างงานอิสระ	240
5	ผู้ประกอบการจำหน่าย	100

5.1 กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจงดังนี้

5.1.1 เกณฑ์การพิจารณาเลือกกลุ่มผู้สร้างงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน เนื่องจากการทำงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนเป็นการสร้างงานที่เกิดจากทักษะของการผลิตงานของผู้สร้างงาน ผู้สร้างงานจึงมีหลายระดับความสามารถเพื่อให้ได้ข้อความรู้และความคิด จากผู้ที่มีความสามารถจริงจึงกำหนดเกณฑ์ไว้ดังต่อไปนี้

5.1.1.1 ต้องทำเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนมาไม่น้อยกว่า 10 ปี และยังทำอยู่ในช่วง 3 ปี

5.1.1.2 มีการยอมรับในกลุ่มผู้ทำเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนว่าเป็นผู้มีความสามารถในการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

5.1.1.3 มีความสามารถและเต็มใจในการให้ข้อมูล

ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลในกระบวนการทำเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน โดยพิจารณาผู้สร้างงานจำนวน 20 ราย

5.1.2 เกณฑ์การพิจารณาเลือกกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้รอบรู้เพื่อทำการให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นในการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน กำหนดเกณฑ์ดังนี้

5.1.2.1 เกณฑ์การพิจารณาเลือกผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนที่เกี่ยวข้องกับการสอนการทำเครื่องปั้นดินเผาจำนวน โดยกำหนดดังนี้

5.1.2.1.1 เป็นครู, อาจารย์ ที่ทำการสอนเกี่ยวกับวิชาเครื่องปั้นดินเผาในท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา

5.1.2.1.2 เข้าใจในเนื้อหาวิชาเครื่องปั้นดินเผาข้อความรู้ และเข้าใจในการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

5.1.2.1.3 มีความสามารถและเต็มใจในการให้ข้อมูล

ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อความรู้และแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนและขั้นตอนการผลิตหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนโดยพิจารณาผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ราย ได้แก่

(1) นาย มัชชา วรวงศ์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดนครราชสีมา

(2) นายสมโภชน์ ภัณฑลัทธิรงค์ โรงเรียนนพิตราธิปไตย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

(3) นางจิราพร ศรีสุข โรงเรียนปัทมาภิรมย์ประชานิรมิต อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

(4) นางสาวสมพร เกิดมงคล โรงเรียนสมเด็จพระธีรญาณมุนี อภิบาลกรุงเทพ จังหวัดนครราชสีมา

(5) นายวรวิทย์ เจริญทนต์ โรงเรียนด่านเกวียนวิทยา อภิบาลกรุงเทพ จังหวัดนครราชสีมา

5.1.2.2 เกณฑ์การพิจารณาเลือกผู้รอบรู้เรื่องการจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนได้กำหนดเกณฑ์ดังนี้

5.1.2.2.1 เป็นผู้ประกอบการจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนเป็นที่ยอมรับของชุมชนท้องถิ่น

5.1.2.2.2 เป็นผู้เข้าใจถึงความต้องการของผู้บริโภคและผู้ผลิต

5.1.2.2.3 มีความสามารถและเต็มใจในการให้ข้อมูล

ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อความรู้และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จะได้ข้อความรู้เกี่ยวกับความต้องการผลิตภัณฑ์วัตถุประสงค์ ชนิด รูปแบบที่ต้องการของตลาดและผู้บริโภคความสามารถของผู้สร้างงานในแง่ของสินค้า ความสวยงาม และศิลปะ โดยพิจารณาจากผู้ทำการประกอบการจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผาจำนวน 5 ราย ได้แก่

(1) นายนิคม ฉิมนอก ร้านชาวดิน ตำบลด่านเกวียน อภิบาลกรุงเทพ จังหวัดนครราชสีมา

(2) นาย ครอบยุทธ ป้อมชัย ร้าน สองปั้น ตำบลด่านเกวียน อภิบาลกรุงเทพ จังหวัดนครราชสีมา

(3) นาย ประเสริฐ บัลลังค์ ร้านดินทอง ตำบลตะขบ อภิบาลกรุงเทพ จังหวัดนครราชสีมา

(4) นางศรีนวล บุญเนตร ร้านไทยอิม ตำบลด่านเกวียน อภิบาลกรุงเทพ จังหวัดนครราชสีมา

(5) นางอนงค์ เบี้ยกระโทก ร้านเครื่องปั้น ตำบลด่านเกวียน อภิบาลกรุงเทพ จังหวัดนครราชสีมา

5.1.2.3 เกณฑ์การพิจารณาเลือกผู้ทรงคุณวุฒิและผู้รอบรู้ที่เป็นเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องในท้องถิ่น ตัวแทนหรือผู้นำกลุ่มสังคมหรือกลุ่มอาชีพในท้องถิ่น

5.1.2.3.1 เป็นเจ้าหน้าที่และผู้นำของชุมชนในท้องถิ่นผู้ที่เข้าใจสภาพการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาในสภาพของสังคม

5.1.2.3.2 เป็นเจ้าหน้าที่และผู้นำของชุมชนในท้องถิ่น รู้ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับสภาพการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ เป็นข้อความรู้และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการ
ทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน โดยพิจารณาจากเจ้าหน้าที่และผู้นำของชุมชนใน
ท้องถิ่นจำนวน 5 ราย ได้แก่

- (1) นายไพฑูรย์ งามพรชัย เจ้าหน้าที่สำนักงานสุขาภิบาล 5 สำนักงาน
สุขาภิบาลด่านเกวียน ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
- (2) นาย ชรินทร์ เปลี้นกระโทก ประธานชมรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน
ร้านดินปั้น ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
- (3) นายสุรศักดิ์ บ่อยกระโทก ประธานกลุ่มเครื่องปั้นดินเผาด่านชัย ตำบลด่าน
เกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
- (4) มีนายเต็ม บวชกระโทก กำนันและผู้ใหญ่บ้าน,ตำบลด่านเกวียน ตำบลด่าน
เกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
- (5) นายอยู่ สติรอนันต์ ผู้ใหญ่บ้าน บ้านป่าบง ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย
จังหวัดนครราชสีมา

5.1.2.4 เกณฑ์การพิจารณาเลือกผู้รอบรู้ เรื่องดั้งเดิมของท้องถิ่น

5.1.2.4.1 เป็นชาวท้องถิ่น

5.1.2.4.2 อาศัยอยู่ในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและมีอายุไม่ต่ำ

กว่า 50 ปี

5.1.2.4.3 มีความสามารถและเต็มใจในการให้ข้อมูล

ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเรื่องต่างๆเกี่ยวกับกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่อง
ปั้นดินเผาด่านเกวียน โดยพิจารณาผู้รอบรู้เรื่องดั้งเดิมจำนวน 5 ราย ได้แก่

- (1) นายหมี สิงห์ทะเล บ้านเลขที่ 128 หมู่ 7 บ้านด่านชัย ตำบลด่านเกวียน
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
- (2) นายปิ่น บุญเนตร บ้านเลขที่ 78 หมู่ 3 บ้านป่าบง ตำบลด่านเกวียน บ้าน
ป่าบง ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
- (3) นายถัง ปรีอกระโทก บ้านเลขที่ 78 หมู่ 2 ด่านเกวียน ตำบลด่านเกวียน
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
- (4) นายมานิตย์ ปล้ากระโทก บ้านเลขที่ 33 หมู่ 7 บ้านด่านชัย ตำบลด่าน
เกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
- (5) นายน้อย ปล้ากระโทก บ้านเลขที่ 27 หมู่ 3 บ้านป่าบง ตำบลด่านเกวียน
อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

5.1.3 เกณฑ์การพิจารณาเลือกกลุ่มตัวอย่างศึกษากระบวนการทำหัตถกรรม
เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยกำหนดดังนี้

5.1.3.1 กลุ่มครอบครัวที่ทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

5.1.3.2 มีเตาเผาเป็นของตนเอง

5.1.1.3 มีความสามารถและเต็มใจในการให้ข้อมูล

ทั้งนี้เพื่อใช้ในการสังเกตกระบวนการทำที่ต่อเนื่องโดยตลอดในแต่ละขั้นตอนของการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ดังต่อไปนี้

- (1) ขั้นตอนเตรียมดิน
- (2) การขึ้นรูป
- (3) การเผา

โดยพิจารณาจากผู้สร้างงานจำนวน 5 ราย ได้แก่

- (1) นายประกอบ แดงกระโทก บ้านเลขที่ 239 หมู่ 1 บ้านด่านเกวียน ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
- (2) นายเปล่ง ป้อกระโทก บ้านเลขที่ 123 หมู่ 7 บ้านด่านชัย ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
- (3) นายสนั่น เปลี่ยนกระโทก บ้านเลขที่ 76 หมู่ 1 บ้านด่านเกวียน ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
- (4) นายประสิทธิ์ ปีกะโทก บ้านเลขที่ 127 หมู่ 1 บ้านด่านเกวียน ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
- (5) นายสุนทร มาไทยทองหลางบ้านเลขที่ 81 หมู่ 1 บ้านด่านเกวียน ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ

2. รวบรวมข้อมูลแหล่งที่ทำการศึกษาคือ แหล่งทำเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนที่เกี่ยวข้องกับ ลักษณะภูมิศาสตร์ ความเป็นอยู่ แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา กรรมวิธีในการผลิต และการปฏิบัติงานของช่างและประเด็นการวิจัย

3. เครื่องมือที่ทำการวิจัย ประกอบด้วย

3.1 แบบบันทึกสนาม [field note] ประกอบด้วยแบบสำรวจที่ใช้ในการสำรวจและแบบสังเกตที่ใช้ในการจดบันทึกข้อมูลจากการสังเกตแต่ละครั้ง เป็นการจดบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ตามความเป็นจริง โดยบรรยายถึงสภาพแวดล้อม สถานที่ บุคคลและเหตุการณ์การทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

กล้องถ่ายภาพ เลนส์เดี่ยว[Single camera] พร้อมอุปกรณ์โดยการถ่ายภาพเป็นภาพโพสการ์ด[Color plint film]

เครื่องบันทึกภาพวีดีทัศน์ [V.D.O. camera record] และแถบบันทึกภาพ [VHS tape]เพื่อใช้ในการบันทึกภาพเหตุการณ์ที่ต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นการศึกษากระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียนที่มีข้อมูลเป็นข้อมูลต่อเนื่องจึงใช้การบันทึกเป็นภาพยนตร์

3.2 แบบสัมภาษณ์ [interview guided] เพื่อให้ทราบถึงสภาพการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียนตามความคิดเห็นของช่างผู้สร้างงานและผู้เชี่ยวชาญโดยขยายจากวัตถุประสงค์ในการวิจัย

3.3 แบบสอบถาม สร้างแบบสอบถาม เพื่อใช้สอบถามให้ได้ข้อมูลพื้นฐานโดยสร้างให้ตรงกับจุดประสงค์ของการวิจัยในส่วนของข้อมูลเบื้องต้น

การเก็บข้อมูล

1. แบบบันทึกสนาม ได้แก่การสำรวจและการสังเกต เนื่องจากการศึกษากระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียนนั้นเป็นการศึกษาถึงการทำให้มีกระบวนการต่อเนื่องกันการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการทำจึงใช้การสังเกตเก็บข้อมูลกลุ่มที่มีการทำอย่างต่อเนื่องโดยเลือกกลุ่มที่มีการทำเครื่องปั้นดินเผาที่มีเตาเผาเป็นของตนเองและเป็นกลุ่มที่ทำเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียนที่มีกรรมวิธีกระบวนการทำทุกขั้นตอนการทำเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียน

1.1 สังเกตกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้ข้อมูลภาพรวมเกี่ยวกับกิจกรรมในกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียนอย่างต่อเนื่อง แต่ละกลุ่มใช้เวลาในการสังเกตที่แตกต่างกันเพื่อให้ได้ข้อมูลในการทำกิจกรรมครบถ้วน โดยบันทึกการสังเกตตามที่เกิดขึ้นจริงโดยไม่ใส่ความคิดเห็น

ระยะแรก สำรวจสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน สภาพการทำงาน สภาพแวดล้อมทั่วไป เครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์ต่างๆ แหล่งวัตถุดิบ จุดบันทึกตามความเป็นจริง โดยไม่แสดงความคิดเห็นจนได้รับข้อมูลเพียงพอต่อการวิจัย

ระยะที่สอง เป็นการเก็บข้อมูลที่ต่อเนื่องกันจนสามารถทำการวิเคราะห์ได้ โดยสังเกตกลุ่มตัวอย่างให้ได้ภาพรวมเกี่ยวกับกิจกรรมในการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาผ่านเกวียน ในการศึกษาแต่ละครั้งใช้เวลาในการสังเกตต่อเนื่องกันเพื่อให้ได้ข้อมูลในการทำกิจกรรมครบถ้วน โดยบันทึกการสังเกตตามความเป็นจริงไม่แสดงความคิดเห็น และอาจเก็บเพิ่มเติมในกรณีที่ข้อมูลไม่ครบถ้วนหลังบันทึกข้อมูลแล้วจัดทำดัชนี [Index] โดยใช้แนวคำ

ถามและหลักเกณฑ์ในการเก็บและจัดประเภทข้อมูลเป็นเกณฑ์ และทำการสังเกตพิธีการต่าง ๆ ที่มีการนำเครื่องปั้นดินเผาไปเกี่ยวข้องกับในลักษณะที่เป็นประเพณีและความเชื่อ

2. การสัมภาษณ์ ใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มผู้สร้างงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและผู้รอบรู้เพื่อให้ทราบความคิดเห็น และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน วิธีการสัมภาษณ์ที่เป็นไปตามแบบสัมภาษณ์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบของการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบดังนี้ เป็นประเด็นการวิจัยตามจุดประสงค์ของการวิจัย ในการศึกษากระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการผลิต
2. วัตถุประสงค์
3. ขั้นตอนการผลิต ขั้นตอนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาได้แก่
 - ก. การเตรียมดิน
 - ข. การขึ้นรูป
 - ค. การเผา
4. รูปแบบและรูปทรง

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูล ตรวจสอบความเพียงพอของข้อมูล ความสมบูรณ์ของข้อมูล และทำการเก็บเพิ่มเติมเพื่อความเหมาะสมในการนำข้อมูลมาวิเคราะห์
2. การจัดระเบียบข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกสนาม การสัมภาษณ์และแบบสอบถาม จัดแยกตาม จุดประสงค์การวิจัยและกรอบการวิจัยที่กำหนดไว้
3. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล
 - 3.1 ข้อมูลที่เกี่ยวกับกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ใช้ข้อมูลบันทึกสนามจากการสำรวจและการสังเกตเกี่ยวกับกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนโดยการนำเสนอแบบพรรณนา [descriptive method] จากข้อเท็จจริงในส่วนของความเป็นมาและในส่วนเกี่ยวเนื่องกับกระบวนการทำหัตถกรรม

ข้อมูลบันทึกสนามจากการสำรวจและการสังเกตเกี่ยวกับกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนโดยการนำเสนอแบบพรรณนา [descriptive method] จากข้อเท็จจริง

ในส่วนของความเป็นมาและในส่วนเกี่ยวเนื่องกับกระบวนการทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบเจาะจงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.2 ข้อมูลที่เกี่ยวกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง เศรษฐกิจ การศึกษา สังคม ทัศนคติ วิธีการสร้างงานใช้วิธีนับจำนวนและทำเป็นร้อยละ

การสรุป อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การสรุปรายงานผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะทำในรูปของการบรรยาย ความเรียง ในบทที่ 5